

Bijlage VWO
2014

tijdvak 1

maatschappijwetenschappen

Bronnenboekje

tekst 1

Slachtoffer-dadergesprekken passen in een beschaafde strafrechtelijke cultuur

Overwegend positief

(...) Gedurende de afgelopen vijf jaar heeft de stichting Slachtoffer in Beeld een groot aantal gesprekken tussen 5 daders en slachtoffers van misdrijven georganiseerd. De gesprekken zijn een aanvulling op, en dus geen vervanging van, het reguliere strafproces en deelname van slachtoffers 10 en daders is op vrijwillige basis. Inmiddels hebben zo'n tienduizend mensen aan deze gesprekken deelgenomen. Met de bundel *Slachtoffer-Dader-gesprekken in de schaduw 15 van het strafproces* wil Weijers bij het brede publiek bekendheid verschaffen over deze vorm van herstelbemiddeling. Hij vindt het namelijk hoog tijd dat ruimer bekend wordt 20 hoe en met welke inzet deze gesprekken worden georganiseerd en wat de resultaten ervan zijn.

Uitgangspunt van deze bundel zijn de resultaten van het onderzoek van 25 Sven Zebel (Universiteit Twente) naar de werking en resultaten van slachtoffer-dadergesprekken. Zebel concludeert dat zowel slachtoffers als daders tevreden zijn over slachtoffer-dadergesprekken. Hun wensen en 30 behoeften zijn in het gesprek voldoende aan de orde gekomen en het contact heeft hen tot op zekere hoogte geholpen bij het verwerken van het 35 delict. Slachtoffers ervaren na afloop van het gesprek minder angst en woede ten opzichte van de dader. Daders blijken door de gesprekken meer inzicht te krijgen in de gevolgen 40 van hun handelen voor het slachtoffer en het leed van het slachtoffer lijkt hen na afloop van het gesprek meer te raken dan voor het gesprek. Zij lijken met andere woorden meer 45 ontvankelijk voor de gevolgen van het delict voor slachtoffers.

naar: Marsha de Vries en Guus Meershoek, in Crimelink, mei 2012

tekst 2

Weer discussie over spreekrecht ouders zedenzaak

Het spreekrecht van ouders van misbruikslachtoffers was vandaag weer onderwerp van discussie op de rechtbank in Amsterdam. Dat gebeurde tijdens de rechtszaak tegen Flóvin O., een contact van de hoofd- vader in de Amsterdamse zedenzaak Robert M., en zijn medeverdachte Matthijs van der M.

Advocaat Richard Korver staat de ouders van vier kinderen bij die in de huidige zaak zijn betrokken. Hij betoogde dat zijn cliënten in de rechtszaal moeten kunnen vertellen over de gevolgen van de zaak. De advocaten van de verdachten waren het daar niet mee eens. Normaal

gesproken mogen alleen slachtoffers zelf het woord voeren, maar dat is in deze zaak niet mogelijk omdat het om kleine kinderen gaat.

Ook in de rechtszaak tegen Robert M. leidde het spreekrecht voor ouders tot veel discussie. De rechtbank kende dat recht toen toe. Zij liep daarmee vooruit op een wetsvoorstel van staatssecretaris Fred Teeven van Justitie vanwege de omvang en ernst van de zedenzaak. In de rechtszaak tegen O. en Van der M. neemt de rechtbank volgende week donderdag een besluit over deze kwestie. (...)

naar: www.volkskrant.nl, 14 juni 2012

tekst 3

Teeven wil meer spreekrecht voor slachtoffers

DEN HAAG - Slachtoffers van misdrijven, of hun nabestaanden, moeten voor de rechter inhoudelijk onbeperkt hun verhaal kunnen doen en ook mogen zeggen wat voor straf zij nu eigenlijk zelf gepast vinden voor

hun belager. Hun privacy moet wel behoorlijk worden gewaarborgd. Dat schrijft staatssecretaris Fred Teeven van Veiligheid en Justitie vrijdag aan de Tweede Kamer. (...)

naar: www.nu.nl, 22 februari 2013

tekst 4

Tekstfragmenten uit het regeerakkoord van het kabinet-Rutte II

tekstfragment I

Barrières die effectief optreden van politie en justitie in de weg staan, worden waar dat kan weggenomen.

tekstfragment II

Door een goede onderlinge samenwerking kunnen ouders, onderwijs, jeugdzorg en politie tijdig risicogedrag signaleren en zo criminele carrières voorkomen.

tekstfragment III

Het wordt mogelijk levenslang toezicht te houden op zeden- en geweldsdelinquenten.

*bron: Regeerakkoord kabinet-Rutte II,
<http://www.rijksoverheid.nl/regering/regeerakkoord/veiligheid-en-justitie>*

tekst 5

Er is minder oorlog dan ooit

- (...) In het recente verleden is er veel gebeurd wat oorlog ontmoedigt, of de reden voor oorlogvoering vermindert. Onze consensus is veranderd, en we hebben structuren aangebracht om het risico van oorlog te verminderen. (...)
- Handel vergroot ook het wederzijds begrip, of althans de communicatie. (...)
- De 'internationale gemeenschap' bestaat tegenwoordig, in de zin dat een groot aantal rijke landen een bepaald normenstelsel heeft ontwikkeld en ook bereid is te handhaven. (...)
- Die 'internationale gemeenschap', geleid door de VN en de VS, is de nieuwe Leviathan¹⁾. Toen Servië niet wilde onderhandelen over terugtrekking uit Kosovo, voerde de NAVO maar liefst duizend luchtbombardementen uit op doelwitten van het Servische leger. Dat werkte. Maar de internationale consensus verandert ook op andere gebieden. Meest spectaculair in 1998, toen een Spaanse officier van justitie aan Engeland verzocht om Augusto Pinochet, ex-dictator van Chili, vast te houden wegens misdaden tegen de menselijkheid. (...)
- 30 Het idee van universele misdaden, het spiegelbeeld van de universele rechten van de mens, was daarmee erkend. Het idee voor een Internationaal Strafhof was al veel ouder, 35 het werd voor het eerst voorgesteld in 1919 tijdens de Parijse Vredesconferentie, maar in 2002 werd een echte rechtbank gevestigd. De VN richtten ook een apart tribunaal op voor Joegoslavië. Slobodan 40 Milosevic en Radko Mladic werden voor het tribunaal gebracht op beschuldiging van het aanstichten van de Balkanoorlogen.
- 45 De VN, lange tijd niet serieus genomen, zijn door het eind van de Koude Oorlog verlost uit de houdgreep van VS en Sovjet-Unie en tot bloei gekomen. (...)
- 50 Vredesmissies werken. Virginia Page Fortna, een politiek wetenschapper, onderzocht 115 wapenstilstanden tussen 1944 en 1997. Als er een vredesmissie werd georganiseerd 55 (door de VN, NAVO of Organisatie van Afrikaanse Unie), voorkwam die een hervatting van geweld in tachtig procent van de gevallen. (...)

naar: Michiel Bicker Caarten: Het Gaat Geweldig, Bert Bakker, Amsterdam 2013, p. 79-82

noot 1 Leviathan: Thomas Hobbes gaf deze naam aan de heerser die de absolute macht had waarmee hij chaos en de oorlog van allen tegen allen kon vermijden.

Opgave 3 Macht van pressiegroepen

Tekst 6 bevat enkele citaten uit een interview van website *nu.nl* met werkgeversvoorzitter Wientjes van VNO-NCW uit 2012.

Het interview is afgenomen in de periode voor de Tweede Kamerverkiezingen van 12 september 2012. Deze verkiezingen waren het gevolg van de val van het kabinet-Rutte (CDA en VVD, gedoogd door de PVV) op 23 april 2012.

De dikgedrukte tekstdelen zijn de vragen van de interviewer.

tekst 6

Wientjes bestrijdt ondergrondse tunnel met Rutte

De verkiezingen komen eraan. Bent u zenuwachtig dat u uw directe lijn met het kabinet mogelijk verliest?

- 5 “Ik hoor geluiden dat het kabinet-Rutte ontzettend goed voor ons is geweest. Maar het beeld dat we als werkgevers een directe tunnel naar hem hebben gegraven klopt niet.
- 10 Doordat de vakbonden niet meer in staat waren zaken te doen, hebben we onze lobby vanzelfsprekend versterkt richting het kabinet. Maar voor ons blijft gelden dat echt
- 15 belangrijke hervormingen eigenlijk alleen gerealiseerd kunnen worden met z’n drieën: de vakbonden, de werkgevers en de overheid. Dat geldt
- 20 Nederland in de afgelopen 30 à 40 jaar: want dan heb je draagvlak.”

Ook Alexander Rinnooy Kan (Sociaal Economische Raad, red.) stelde deze week dat de werkgevers al een tijdje rugwind hebben door het kabinet-Rutte. De FNV is niet de enige met die kritiek.

- 25 “Ook Rinnooy Kan kan zich wel eens
- 30 vergissen. Natuurlijk, het kabinet-

Rutte heeft op een aantal gebieden zeer veel goeds gedaan, met name door het topsectorenbeleid neer te zetten. De erfenis van Rutte is een

35 sterk ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, als opvolger van een zwak ministerie van Economische Zaken.

Maar als je kijkt op het gebied van de

40 sociale wetgeving, dan was dit een uiterst conservatief kabinet. Er was stilstand op de arbeidsmarkt en woningmarkt. Ook hadden we meer inzet op het buitenlands beleid willen

45 hebben, daar moeten we ons geld verdienen. We hebben twee jaar van binnenlandse problemen gehad, waardoor de premier geen tijd had om te reizen. Maar het kan niet zo

50 zijn dat een premier al twee jaar niet in China is geweest.

We praten altijd met onze partners, hebben voor het pensioenakkoord onze volle inzet gegeven. Dat

55 akkoord leverde ook bij onze achterban vragen op, maar het was een compromis. (...) Maar het is allemaal misgegaan toen het conflict binnen de FNV uit de hand liep, en we in-

60 eens een belangrijke gesprekspartner kwijt waren.” (...)

naar: www.nu.nl, 31 augustus 2012

Geslaagde actiedag

Op de wereldwijde *globalnoise* actiedag hield Occupy Amsterdam zaterdagmiddag (13 oktober 2012) op het Beursplein een lawaai demonstratie.

5 De *cacerolazo*¹⁾ van potten, pannen, lepels, slaghout en ander geïmproviseerd drummateriaal zorgde voor een kakofonie aan geluid als aanklacht tegen de mondiale financiële zwendel
10 en voor een rechtvaardigere verdeling van de rijkdom in de wereld.

Allerlei groepen in meer dan 300 steden namen deel aan deze vreedzame protestactie en sloegen op
15 potten en pannen, maakten muziek, zongen en schreeuwden om hun zorgen te uiten.

Deze dag was om te laten horen dat er een wereldwijde beweging van

20 strijdbare mensen bestaat die tegen de financiële zwendel opstaat. Het luidruchtige karakter van de manifestatie maakte duidelijk dat het de hoogste tijd is dat overheden hun
25 dovemansoren openen en eindelijk daadwerkelijk opkomen voor de miljarden mensen die opgeofferd worden aan die kleine groep die zichzelf onmetelijk verrijkt.

30 De wereldwijde actiedag op 13 oktober markeerde eveneens de eerste verjaardag van Occupy Amsterdam. De manifestatie op het Beursplein was dan ook meer dan
35 een luidruchtig protest. Het was eveneens een dag om ideeën en acties voor de toekomst te delen en de lokale, nationale en internationale netwerken te versterken.

bron: <http://www.occupyamsterdam.nl/2012/10/14/geslaagde-actiedag/>

noot 1 *cacerolazo*: vorm van protest waarbij demonstranten de aandacht trekken door op potten en pannen te slaan.

Vijf vragen over Occupy

Wie zijn de Occupy-beweging?

Sinds 17 september 2011 wordt in het New Yorkse Manhattan betoogd door demonstranten onder de naam Occupy Wall Street. (...)

Wat willen ze?

- 5 De deelnemers van de protestbeweging betogen tegen sociale en economische ongelijkheid, de hebzucht van bedrijven en de invloed van bedrijven en lobbyisten op de overheid. De betogers stellen 99 procent van de Amerikanen te vertegenwoordigen, tegenover 'de kwalijke macht van 1 procent van de schatrijken'. Volgens de betogers moet iedereen een eerlijke toegang krijgen
- 10 tot de rijkdommen van de wereld. (...)

Hoe organiseren ze zichzelf?

- De beweging combineert protesten op straat met online-acties. Veel van de communicatie van de groep gaat via websites en sociale media als Facebook en Twitter. Er is geen leidende groep binnen de Occupy-beweging. Beslissingen
- 15 in de groep worden veelal genomen door de 'General Assembly', een horizontaal en autonoom georganiseerde beweging zonder leider, met haar wortels in het anarchisme. (...)

Waar heeft de Occupy-beweging aanhang?

- Betogingen van de Occupy-beweging brachten wereldwijd in ruim 950 steden al
- 20 honderdduizenden mensen op de been. Vooral in het door economische crises zwaar getroffen Zuid-Europa gaven veel mensen gehoor aan de oproep de straat op te gaan om te protesteren tegen uitwassen van het kapitalisme. (...)
- In Amsterdam, Brussel, Parijs en Londen varieerden de aantallen betogers van honderden tot hooguit enkele duizenden. Honderden actievoerders kamperen
- 25 in de centra van de steden Londen, Frankfurt, Brussel en Amsterdam.

Hoe nu verder?

- De groep heeft een aantal eisen gepubliceerd, maar deze doelstellingen zijn zo groots, dat het lastig lijkt ze daadwerkelijk te realiseren. De beweging lijkt dan ook voornamelijk een bewustzijn te creëren. Het is een beweging waarin mensen
- 30 zich verenigen die het gevoel hebben dat ze binnen de huidige politieke verhoudingen en machtsverhoudingen geen stem hebben. (...)
- Hoe lang de protesten zullen voortduren en gedoogd worden is onduidelijk.

naar: www.nu.nl, 15 november 2011

Opgave 4 Berichtgeving over Haren. De media onder vuur

tekst 9

Zo wordt het feest gekaapt. Want het zou toch jammer zijn om deze kans op iets geweldigs, op een enorm feest met allemaal jongeren, zomaar
5 voorbij te laten gaan? Het past in de feestcultuur die zich de afgelopen jaren in Nederland heeft ontwikkeld. En dit is wel een heel bijzonder feest.
(...) Het is duidelijk: er is sprake van
10 twee werelden. Een jongerenwereld waarin sociale media een wezenlijke rol spelen, en een wereld van

ouderen, die geen idee hebben wat zich daar afspeelt, laat staan dat ze
15 weten hoe daarop te reageren. Ja, de term 'sociale media' is bij hen natuurlijk bekend, ook door de rol van de sociale media in de Arabische lente, maar wat het precies betekent, en
20 wat zich daar afspeelt... een blinde vlek. Zo hoort ook de burgemeester van Haren, in een redelijk vroeg stadium, voor het eerst over Project X Haren van zijn zoon.

naar: Commissie 'project X' Haren, Hoofdrapport, maart 2013, p. 9

tekst 10

De massamedia worden in veel commentaren over 'Haren' ervan beschuldigd het evenement groter te hebben gemaakt dan het normaal
5 gesproken geweest zou zijn. Volgens sommigen zouden zij zelfs olie op het vuur gegooid hebben. In elk geval hebben zij volgens velen gezorgd voor een mediahype. Zijn deze beschuldigingen terecht? In dit hoofdstuk proberen we hierop een antwoord te geven.

(...)

Het is belangrijk om op te merken dat we in dit hoofdstuk niet uitgaan van
15 eenduidige en rechtstreekse effecten van media(boodschappen).

Verondersteld wordt dat de betekenis die ontvangers aan beelden hechten niet van te voren vaststaat en per
20 individu sterk kan verschillen. Hoe

een boodschap wordt geïnterpreteerd is afhankelijk van een groot aantal factoren. Zo kan de boodschap dat het feest 'niet doorgaat' door een
25 bezorgde moeder heel anders worden opgevat dan door een jongere die vast van plan is om naar Haren te gaan.

Als er in dit hoofdstuk gesproken wordt over media die 'mobiliserend' en 'demobiliserend' zijn dan heeft dat dan ook voornamelijk betrekking op de boodschappen die worden geuit en niet op de wijze waarop deze
30 boodschappen door de kijker, luisteraar of lezer worden ervaren. Het gaat in dit hoofdstuk dus vooral om het beeld dat de media schetsen en niet zozeer over de receptie
40 hiervan.

naar: Commissie 'project X' Haren, Deelrapport 2, maart 2013, p. 53

Ombudsman NRC over berichtgeving Haren

(...) Dan nu naar Haren, Groningen. Was wat daar gebeurde een vorm van journalistieke opruiing? Een spontane oploop naar iets spectaculairs? Een uitbarsting van jeugdig
5 testosteron in vreedstijd (en dus niets nieuws onder de zon)? Of een nieuw fenomeen?

(...) Vanaf het moment dat het feest
10 werd opgepikt door nationale media explodeerde Twitter met aanmoedigingen om naar Haren te gaan. Het resultaat was een koortsige pirouette van nieuws en amusement,
15 van feiten en verwachtingen, die

langzaam maar zeker naar een hoogtepunt toe ging. De rest is, zoals het heet, een feestje.

Hoe moeten serieuze media hier dan
20 mee omgaan? Moeten die zulke opgeklopte gekkigheid niet negeren? Nee, alleen al niet omdat vijf minuten Googlen voorbeelden oplevert van eerdere zogeheten Project X-feesten die volledig uit de hand liepen:
25 dronkenschap, vernielingen, geweld. Er was dus voor media, om maar te zwijgen van de autoriteiten, volop aanleiding om alert te zijn. (...)

*naar: NRC-ombudsman Sjoerd de Jong in NRC Handelsblad,
25 september 2012*